

SZERKESZTŐ
SZOKOLY VIKTOR,
(Dohányutca 1. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizetheti minden postahivatalnál és könyvárusnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ TULAJDONOS
AZ „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

H i r d e t é s .

Az „ATHENAEUM” kiadványai

(Pesten, barátok-tere 7. sz. a.):

mely nála és minden hiteles könyvárusnál kapható:

Az Ember tragoediája. Irta Madách Imre. III. kiadás. Ára 2 frt. Az egész mű nagyszerű tableauk sorozata az emberiség évezredekét ölelő történetéből, kezdve a Pharaoktól, s átmenve a Görög és római világ nagyszerű társadalmi vajadásain — a szellemi (Reformatio) és politikai (francia forradalom) felszabadulási küzdelmein, a jövő mindent nivellirozó socialis tengődéseig. A mű, mind alap gondolata nagymérvűsége, mind az egyes korszakok találó festése által a világirodalom hasonló művei közt méltó helyet foglal, sőt ezek felett a világség és tömörség előnyével bír. — Magyar mű a külföldön hasonló méltánnyal még nem találkozott, s marandó becsét tulajdonit neki századok múlva is.

Lázár Kálmán. gr. A lég urai. Képek a madárvilágból. Hat gyönyörű nagy képpel. Diszkötésben 5 frt 50 kr.

Petőfi válogatott költeményei két kötetben. I. kötet. Elbeszélő költemények. II. kötet. Lyrai költemények. Sajtó alá rendezte Gyulai Pál. Csinos miniatúr-kiadás, diszes keménykötésben. E kiadás a kedvelt népköltő legértékesebb, válogatottabb s néhány még kiadatlan, valamint cenzor-törlésektől kiegészített munkálatait foglalja magában. Ára egy-egy kötetnek 2 ft 80 kr.

JÓKAI MÓR. „Virradóra.” Ujabb novellák. Ezek dicséretére elég annyit mondanunk a magyar közönség előtt: hogy Jókai írta. E 15—16 novellát magában foglaló 4 kötet megannyi értékes gyöngyszem a magyar irodalomban. A 4 kötet ára 4 frt.
TARTALOM: I. köt. Chinchilla hg. — Kerüld a szepet. — Baróthi Illo-á. — A rutak rutja.
II. köt. Két menyegző. — A vérontás angyala. — Petőfi ??? — A magyar „ur” Amerikában. — A hosszú haju hülg.
III. köt. A fránya-hadnagy. — Még sem lesz belőle tekintetes asszony. — Hol leszünk két év múlva? — B. József Miklós. — Egy szóok, a ki el nem áll.
IV. köt. A fekete sere. — A sajtó és a censura Magyarországon.

JÓKAI MÓR. „A köszívű ember fiai.” Regény 6 kötetben 6 frt
„A köszívű ember fiai” Jókai egyik legnagyobb műve minden tekintetben, s nem annyira regény, mint hű korrajza az 1848—49-ki regényes eseményeknek; szerencsés kiválasztása ez a legnagyobb értékű jeleneteknek, s a tárgyhoz méltóan, elragadó ékes-szóalással és megható nyelven van írva. — Ki e kor-egész magasztos nagyságában látja azokat felelevenítve; mig az ifjabb nemzedéknek sok oly fenséges képet mutat, melyet a szárazon irt történeti művekből sohasé látna meg. A nemzet nagy küzdelmének epopéája ez, kötetlen nyelven van írva ugyan, de bizonyosan minden magyar szívhez meghatólítja az utat.

Cikkek: „Csak az egyik pisztoly töltött.“ (Kaland az amerikai életből) — „A szűz lányok.“ *Závodszyk Károlytól.* — „Egy új fajú verseny.“ — A solferinói hősök esztendői. — „Kátái uram nagyra-vágyása.“ (Történeti elbeszélés.) *Deák Farkastól.* (Végo.) — „A kufsteini állambörtön foglyai.“ *Somogyi Józseftől.* — „Az ösmagyar hadászat.“ *Závodszyk Károlytól.* — „Egy héttörténete.“ *Vadray Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“

Képek: „A pisztolyt a másik mellének szögezve elslította.“ (Csak az egyik pisztoly töltött e. cikkünkhez.) — A prágai vas-szűz. (A szűz lányok e. cikkhez.) — Báthori Erzsébet eszjte-vári vas szűze. — Viadal eb és patkányok közt. (Egy új fajú verseny e. cikkünkhez.) — A solferinói hősök esztendői.

Uj d o n s á g o k.

* (A *Kisfaludy-Társaság*) april 27-én, Toldy Ferenc elnöklete alatt tartott hávi ülésében Vadnai Károly olvasott föl egy értekezést Lörcinzi Zsigmondtól, az olasz népköltészetéről. Az értekező Tomaseo és társainak nyomdokain, s gyűjtemények fonálán haladva, fővonásokban megismereti — egyrészt fordításban is — az olasz népdalok főjelleget. Az általános érvényű észrevételeken kívül, melyek majdnem valamennyi népköltészetre egyaránt alkalmazhatók, az olasz népdalok sajátosága különösen, hogy igen sokszor versenydal alakjában vannak szerkesztve; formájuk — bár gyakran variások által van megváltoztatva — rendszerint szabatos és kimért; gyakori a ritornell, sőt szonáta-alak is; tárgyukat legtöbbször a szerelmem országából veszik, de nem ritka a gúnyvers sem, kivált a papok elleni gúnyolódás, míg a népdallada ellenkezőleg a legritkábban fordul elő; szeretik a virág-nyelvek irányát: megneveznek egy-egy virágot s annak nevéhez fűznek valami szerelmi ötletet, többnyire benső összefüggés nélkül. A különböző genrekből mutatványokat közölt az értekező, esinos fordításban. Második felolvasás volt néhány részlet Calderon „Az élet álom“ című színművéből, melyet Györi Vilmos folyékony magyarsággal ültetett át nyelvünkre s mely közelb a nemzeti színpadon is elő fog adatni. Végül a folyó ügyek között bemutatott egy szerződést, melyet a társaság pártolói könyvkiadványaira vonatkozólag Greguss Ágost, Vadnai Károly és Arany László kötöttek az „Athenaeum“ igazgatóságával. Az „Athenaeum“ átveszi ezen pártolói illetmények kiadását, kötelezi magát, hogy a műveket minden évben az év végéig mindenkor pontosan kiállítja és szétküldi, s általában a társaság gondját ezentul csak a szellemi kiállítás fogja képezni. Két adomány jelentetett be. Királyné ő felsége az írói segélyegylet és Kisfaludy-Társaság javára rendezett bál pénztárnokához utólag 50 frot küldetvén, ennek felét a pénztárnok mult hó végén küldötte át. A pesti takarékpénztár pedig mult évi jövedelmeiből 200 frot utalványozott a társaság részére.

* (A *honvédegyletek országos központi bizottmánya*) Ivánka Imre ezredes elnöklete alatt april 29-ikén a megyeház kistermében gyűlést tartott. Az értekezős tárgyat a legközelebb megtartandó országos honvédegyülés képezte. A mult évi határozat folytán e gyűlésnek május folytán kellett volna

megtartatnia, de Patay István indítványára, ki biztos kufforrásból nyert értesítés nyomán bejelentette, hogy boldogult Batthyányink hamvainak a kerepesi temetőbe leendő ünnepélyes átszállítása junius 9-ikén történeud, a gyűlés abban állapodott meg, hogy kivételosen a határozattól eltérőleg, az orsz. honvédegyülés a gyászünnepélyt megelőző napon tartassék meg, hogy másnap a honvédség küldöttei testületileg jelenhessenek meg a tiszteletadásnál; a honvédegyletek képviselőinek elfogadása s elhelyezésére kiküldött bizottmány következő tagokból áll: Klementis Gábor, Földváry Gábor, Papp Lajos, és Virágh Gedi. Az évi jelentést szerkesztő bizottmány pedig: Klementis Gábor, Somogyi Pál és Döry János urakból. Az országos gyűlés előtt 10 nappal, még egy központi bizottmányi gyűlés fog tartatni.

* (A *honvédszázaljak parancsnokainak*) nagy-része folyamodott a honv. miniszteriumhoz, hogy engedjék meg, miszerint 18—20 emberből álló zászlóalji zenekarok állittassanak fel minden zászlóaljnál, mi igen előnyös volna mind az utoncok betanításánál, mind pedig azoknak kedvére és hangulatára nézve is.

* (Képviselőválasztás.) Torontál szent-györgyi kerületében Dániel Ernő jobboldali jelöltet választák képviselővé 1217 szavazattal. Ellenfele: Misits János 697 szavazatot kapott.

* (Haldóizások.) Gränzenstein Guszt. nyugalmazott pénzügyminiszteri osztályfőnök, s államtitkári helyettes, orsz. képviselő, a Sz. Istvánrend lovagja, apr. 28-án, 61 éves korában meghalt. Magas rangu pénzügyi tisztviselőre nézve nem lehet szebb emlékirat, mint a melyet a boldogultnak a P. L. kiállít, midőn azt mondja, hogy a sok munka ölte meg, és hogy szegény állapotban hagyta családját. — Az országgyűlésnek még egy másik tagja, Fekete József marosvásárhelyi képviselő is elhunyt e napokban. — Sulyok Éde honvédezeres, a gömői honvédegyelet elnöke, Gömör-Panyitán april hó 13-án meghalt, s ugyanott közrészvét mellett el is temettetett.

— (Dr. Navratil Imre egyetemi m. tanár.) kinek sikeres gyógyításait annyi lábra állított beteg áldja, nyári félévi előadásait a torok-, gége- és légesőbajokról május hó 1-jén kezdé meg s ezekkel kapcsolatosan naponkint 10—11-ig a Rókus-kórház 8. számú kórtermében fog szegényebb sorsu betegeket

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

18. szám.

Pest, 1870. Május 5.

VI. évfolyam.

Csak az egyik pisztoly töltött.

(Kaland az amerikai életből.)

Az észak-amerikai polgárháboru előtt, mid' n a lótolvajok és csempészek gyakoribbak voltak Missouri-államban, mint ma, egy hűvös novemberi estén mintegy 7—8 határ-lakos ült együtt Jefferson-város egyik koresmájában, kik figyelmesen hallgatták Kelsner Bill csodás elbeszéléseit.

Kelsner hatodik párbaja, vagyis inkább gyilkossága elbeszélését éppen hatalmas esküvel fejezde be s aztán így folytató: „Én azok közé tartozom, kik

szélését, miközben egy magas és karsu idegen lépett be nyugodtan, ki poros ruházatjáról ítélve, északi utasnak látszott. A vendéglős azonnal hozzá sietett s az idegen szelid hangon kérdezde: kaphat-e szállást éjjelre? „Mindenesetre uram, — viszonzó a vendéglős, sőt lova is. Hátt vacsorát parancsol?”

Az idegen csak helyeslőleg intett s mivel látta hogy a kandalló tűzét a főntebb említett társaság

„A pisztolyt a másik mellének szögezve elsütötte.“ („Csak az egyik pisztoly töltött“ c. cikkünkklőz.)

sohasem féltek, sem fehér-, sem fekete, sem vörösbőrűektől s szeretném azt az embert látni (e közben kihuzta hatalmas bowie-kését), a ki merné ezt tagadni.“ Mialatt így beszélt, felállott, bika nyakát elényújtotta s apró, véres szeméit körüljáratva ismétlé: „Ki mer nekem ellentmondani?”

Senki sem válaszolt. Erre aztán bensőleg megelégedve a fölött, hogy itt ő a hős, folytató elbe-

már elfoglalta, a fal mellett levő egyik padon huzta meg magát csendesen. E közben észrevették őt a jelenlevők is, s míg a többien csak lopva tekintettek reá, Kelsner bosszus szemeket vetett véres története elbeszélésének megszakítójára.

— Ismét yankee, fogadni mernék reá! — mondá gnyos, kihívó hangon, nyilván azon célból, hogy az utast megsértse és ingerelje. Ez azonban hede

riteni sem látszott a durva észrevételre, hanem kezébe vett egy hírlapot s nemsokára elmélyedni látszott annak tartalmába. E nyugodt magaviselet azonban még inkább ingerelte a veszekedőt, most azonban meglepégedve félhangon oda vetett azon megjegyzéssel, hogy a yankeek gyáva fickók, ismét odafordult a többihez és folytatta véres elbeszélését; midőn azonban látta, hogy az idegenre szavai semmi benyomást sem gyakorolnak, vadul káromkodva végét szakította történetének s egyszerre a vendéglőshöz fordulva, félhangon kérdezé: nem hiszi-e, hogy tolvajok vannak a házban? „Psz! — mondá a vendéglős, — ugyan ne csináljon ön készakarva botrányt.“ — „Tán biz ön ennek az idegennek akarja pártját fogni?“ — „Förmedt reá a veszekedő s oly vadul forgatta szemeit, hogy a vendéglős ijedten hökkent hátra.“

E szavak után fölkelt, a csöndes utashoz lépett, s kissé nyersen csapva vállára, kérdezé: „Mit csinál ön, idegen?“ — Ez megütődve tekintett föl, s ekkor látni lehetett a kérdezősködőjével egészen ellentétes arevónasait. Csak valami huszonöt éves lehetett, s egész külseje szerény jellemről tanuskodott.

— Az kérdeztem, hogy mit csinál ön, uram? — ismétlé kérdését a kötekedő; — de úgy látszik, hogy ön nem érti ezen udvarias megszólítást.

E szavakra a többi vendég is föllállott, veszekedést remélve, mi az idegent nyugalmából kissé felrázta, s azért így válaszolt: „Én igen jól érzem magam, ha ön tudni akarja; de meg nem foghatom, mit érdeklí önt az én egészségi állapotom oly rendkívül.“

— Igen sok dolog van, a mit ti yankeek meg nem értetek! — jegyzé meg ez nevetve.

— Mit ért ez alatt ez az ur? — kérdé az idegen elhalványodva, s szelid szemei szokatlan tüztől kezdtek ragyogni; aztán ő is föllállott, körültekintett, s szemei a vendéglős zavart arcán állapodtak meg. „Vajjon mit tettem, hogy bárkinek is joga lehetne itt engem sértegetni! S ön ezt megengedi?“ — kérdé a vendéglőstől.

— Nem tehet róla! — felelt helyette a kötekedő. — A ki önt sérti, az én vagyok s Kelsor Bill mindig azt teszi, a mihez kedve van, mindig és mindenütt.

— S mi végből akar ön oly emberbe kötni, ki önt soha sem látta?

— Mert én titeket egytől-egyig gyűlöllek, ti átkozott yankeek, s ha látok egyet közülük, úgy érzem, mintha szívét ki kellene tépniem; mert én egész életemben sem embertől, sem ördögtől nem félttem.

— Jöjjön, s igyunk egyet! — mondá a vendéglős, karon ragadva a díeskedőt.

— Igen, igen; ezt megteszem mindig! — viszonzá Kelsor Bill. — Hallja ön is? — mondá, az idegen karját nem épen gyöngéden fogva meg. Igynk egyet, s ha ön bebizonyítja, miként tisztességes fehér ember, akkor megtiszteljük azzal, hogy másik pohárral is iszunk együtt.

— Nincs ellene kifogásom, hogy az urakat megvendégljem, ha kedvük van hozzá, én azonban nem iszom; — jegyzé meg az idegen határozott hangon.

A kötekedőre nézve nagyon alkalmas volt e válasz.

— Ön tehát nem akar inni? — mondá. — Önök is hallák uraim, s tudják azt is, hogy a társaságban mindenkinek tetszésére van bizva nem inni vagy velem megverekedni; s most szóljon ön uram: melyiket választja a kettő közül?

— Egyiket sem, de kivált nem az ivást.

— Ugy hát meg kell velem verekednie, — ordított föl a másik káromkodva, s kezével nagy bowie-kése után kapott.

— Meg akar engem gyilkolni? — kérdezé az idegen egész hidegvérűen.

— Hisz ön védheti magát! — viszonzá a vasgyuró kissé meglapulva, mert azt hívé, hogy a másik azonnal engedni fog.

— Becsületes párbajra szólít föl ön engem?

— Természetesen, — hobegé Kelsor, — mi csak becsületesen szoktunk küzdeni.

— Uraim! — szóló az idegen most a jelenlevőkhez, — önök tudják, mily esendesen léptem én ide be, s hogy magamviseletében semmi kihívó sem volt; önök látták azt is, mily neveletlen volt ezen ember s miként ingerelt veszekedésre. S most, minthogy idegen vagyok — bár sokat hallottam a déliek udvariasságáról — mégis szeretném tudni, hogy hányan akarnak jelen lenni a párbajnál?

— Mi mindnyájan, — lön az egyhangú válasz. Azt akarjuk, hogy becsületesen folyjon a küzdés.

Erre a vasgyuró elhalványult s kezdé magát nem jól érezni.

— Köszönöm önöknek, uraim! — folytatá az idegen; — hogy ajánlatukkal meggyőztek, miként sokat tartanak a becsületre. S most meg akarom önöknek mutatni, hogy ez az ember gyáva díeskedő. Nemde párbajra szólítottam fel?

Igenlő lett a válasz.

— Azt hiszem, hogy a kihívottnak joga van fegyvert, helyet és időt választania?

Ismét általános igenlés. A vasgyuró pedig mindhalványabb s nyugtalanabb lett.

— Helyes. Mivel azonban bowie-késsel nem igen tudok bánni, azért azt javaslom, hogy az eredményt bizzuk a sorsra; ez ellenfelem bátorságát is próbaköze fogja helyezni. Két pisztoly közül töltessék meg tudniillik csak az egyik, s rejtessenek kendő alá. Erre húzzunk sorsot. A ki vöröset húz, az pisztolyát ellenfele mellének szegzi s elűti, mialatt a fegyvertelennel nyugodtan kell állania és a kemény vagy vak töltést fogadja el, a mint az ég akarja! Nem becsületes párbaj ez?

— Tökéletesen! — kiálták mindannyian, Kelsert kivételével, ki maga elé meredve esküdözött, hogy csak yankee juthatott ily pogány gondolatra.

— Nem mondtam önöknek, hogy ez a fickó gyáva, ki még néhány perc előtt sem embertől, sem ördögtől nem félt? — mondá az idegen, mire a körülállók nevetésbe törtek ki, a díceskő rovasára.

A vendéglős kifogásokat tett, hogy a párbajnak nem szabad az ő házában megcsinálni; később azonban belényugodott.

Erre aztán megtöltötték s kendő alá helyezték a pisztolyokat. „Én lemondok az első választás jogáról,“ — jegyzé meg az idegen, — miután őt és Kelsert szembe állították.

A vasgyuró, ki eddig csakugyan nagyon nyugtalan volt, ezen engedékenységre újra látszott éledni s kezét a kendő alá csusztatva, elővette az

egyik pisztolyt, ellenfele mellének szögezte és el-sütötte.

Az idegen nem tudhatta, hogy nincs-e töltve ezen pisztoly; de azért arcának egyetlen vonása sem változott. A körülállók tapsoltak, a vasgyuró pedig olyan lett, mint egy halott.

— Most rajtam a sor, — mondá az utas nyugodtan s keményen szögezé szemét Kelserre, mire a díceskő kétségbeesésében hirtelen a másik pisztolyt is elérántotta s ellenfelére sütötte.

Hanem eredménytelenül. Mert egyik sem volt megtöltve, minthogy a társaság titokban ugy intézkedett, hogy vérontás nélkül fogja mindkettőjök bátorságát megkísérteni.

Kelsert most bowie-kését rántotta elő s azzal rohant az idegennek, ez azonban rögtön az asztal másik feléhez ugorva, kiáltá: „Háromszor támadtál orvul életem ellen, most vége a tiédnek!“ Revolvert vett elő, irányzott, lőtt, s a vasgyuró homlokán találva összerogyott.

Az ezen ügyben összeült esküdtszék jogosult önédelemnek tekinté ez esetet s fölmenté az idegent, ki tovább utazott, mintha semmi sem történt volna.

E fiatal idegen később az Egyesült-Államok egyik legkiválóbb státusférja lett, és Seward néven ismeri őt az egész világ. Lincoln meggyilkol-tatásakor ő reá is esett orgyilkos lövés, de azért ő ekkor is életben maradt.

A „szűz lányok.“

(Vége.)

A feisztritzai szűzhöz hasonló Prágában is szerepelt, a prágai vártornyok egyikében, az ugynevezett fekete toronyban.

A fekete torony a felső várgrófi hivatal és a régi Lobkowitz-ház között fekszik s benne egy keskeny ajtón át sötét, rideg börtönbe juthatni, mely leginkább félszűzesség, lázadó és rabló lovagok számára alkalmaztatott. Egyik kicsinyke szobájának boltozatán balra kerek, vassal szegélyezett, mintegy 4 lábnyi átmérőjű lyuk látható, melynek nyílása fölött egy igen elkopott kerék függ, rája esavart foszlányos kötéllel, szomorú emlékeiül annak, hogy ezen készülékkel bocsátattak le a gonosztevők vagy bevádolt ártatlanok a 15 ölnyi mély és 5 ölnyi széles alsó várbörtönbe, hol kínzó karókhöz kötve, éhhalál martalékai lőnek. Örökös éj uralgott e helyen, nem juthatván el beléje sem az éltető felvilágosodás szellemének, sem a ragyogó napnak fényvető sugára.

És jobb is vala így!

Legalább a szegény szerencsétlenek, kik végóráikat e zordon oduban élték le, nem láthaták a talajon vastagon elterülő emberi porok rétegeit, s nem gondolák, hogy sírjuk is ott leend, a hol valamelyik rohamosb kinban utolsó lehelnek. Még talán, ha láncaik engedék, meg is pihentek a puha fövényen, mely örök ágyokul szolgálándott... Ily szomorú helyek jellemzik a fekete tornyot.

Ily szomorú helyütt működött a prágai szűz lány is, mely később aztán az illető torony előcsarnokában helyzetetett el, és ott állott egész a múlt század végéig. Nagy, vaslemezzel képezte termetes testtel bírt, és mihelyt a bakók láncait megoldták, esavarait megtágták, kinyújtózkodott, s erős érekarjaival megölelte áldozatát, hogy oly hosszan szorítsa késekkel kirakott keblére, míg annak ajkain a kívánt vallomás vagy végső lehellet el nem rebbent.

Kegyetlen működésének csak a szelid érzelmű M. Terézia vetett véget új halálbüntetési rendszerével, mely által e kinzó gép 1770-ben kiküszöböltetvén, szétszedetett s darabjai más ócska vasszerekkel nyilvánosan elárvereztettek. Több mondandóm azért róla, ép úgy más hasonló gépről nincs, s még csakis egy ilyenemű szűz lányról szólandok, mely azonban egészen elütő ok miatt nem a hideg számított ész, hanem egy boldogtalan régészme, tehát lelki betegség folytán létesült, ha ugyan létesült. Ez Báthory Erzsébeté, és Csejthe várában, a Vág völgyén gyakorlá borzasztó rendeltetését.

Az előttem fekvő források annyiban megoszolnak létezése felől, a mennyiben Turóczy és Thurzó nádor titkára, Závodszy, kik a csejthei véres drámát följegyzék, nem említék, egy bécsi havi folyóirat pedig határozottan megnevezi, körvonalazza, sőt képét is közli.

Távol volna tőlem, hogy a folyóiratnak nagyobb hitelességet tulajdonítsak, mint az említett férfiak irományainak, mégis e szűz létezését némileg hajlandó vagyok elfogadni. Mivel nagyon lehetséges, hogy Báthory Erzsébet, ki oly számos és különemű kinzással tette nevét halhatatlanná, e kinzási nemet is érvényesíté; s mivel népünk szintén megörökölté a szűz lányok emlékét meséivel, melyek közül egy esetleg Erdélyi János népköltészeti gyűjteményében olvasható.

Ha pedig áll a példaszó, mi kétséget sem szenved, hogy nem fű a szél ok nélkül, homnan származott e mese?

Külföldről?

Bajosán!

Vannak ugyan egyes eszmék, melyek hasonlólag az egész földgömböt körülölelő léghez és bevilágító naphoz, mindenütt otthonosak, minden nemzet agyában felvillannak s irodalmi műveiben lerakvák; viszont vannak egyes népdalok és népmesék, melyek hasonló körülmények között születve, lényegben azonosak, és országból-országba, szájról szájra szállnak, melyeknek végén szokta aztán az elbeszélő megjegyezni: nagyapától hallám egykor ezt, és unokámnak szintén elbeszéltem; de felhozott népmesénk aligha ily közös kincs, miután

tárgya: a szűz lány, sem vált köztulajdonná. Igen lihető hát, hogy minden ízében honi szármány és azon korból való, midőn a csejthei véres jelenelek lezajlottak és napvilágra jöttek. A nép ezeket mint rendkívüli eseményt ajkról-ajkra adta, évek hosszú során át mesévé alkotta. Eleintén egyszerű hű elbeszélés lehetett a város és személyek megnevezésével, később hely és név mindinkább elmosódhatott, egyik mesélő a helyet, másik a nevet hagyhatá el, tán mert elfeledte vagy maga sem tudta, és így utóljára azon alakot öltheté magára, melyben jelenleg mi birjuk.

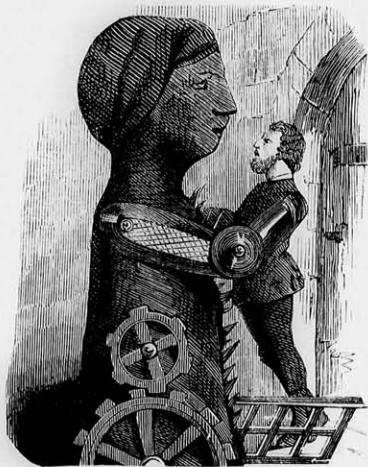
En azonban a csejthei véres történetet eredeti minőségében, és annak főszereplőjét, Báthory Erzsébetet, hű képében közlöm, a mennyire forrásaim engedik.

Báthory Erzsébet, nyir-báthori Báthory Györgynek és S. Báthory Annának volt leánya, és épen nem öröklé szülői vérét. Anyja még mint Drágfi Gáspár neje, a reformációt lelkesen pártfogolta, birtokaira reformált lelkészeket gyűjtött s az erdődi iskolát is ily szellemben vezetteté. 1545-iki január 25-kén meghalván férje, még ugyanazon évben zsinatot tartatott a reformáltak érdekében*); szóval: lelkes, vallásos nő, kitől egészen elittott nevezett leánya, a Nádasdy Ferenc neje.

Erzsébet, kora leggazdagabb, legszebb, de leghiúbb női közé tartozott. Turóczy szerint**) még férjének életében, ennek tudtával elkövetett mindent, hogy magát szebbé tegye és ezáltal neki jobban tessenek. Dús hajzatát mindennap más-más módozattal fésülteté szolgálányai által, kik közül egyik bizonyos reggelen rossz kedvében vagy ügyetlenségében oly erősen rántá meg úrnője haját, hogy ez — különben is indulatos levén — heves arcudaspással bünteté a vigyázatlanágot, lány és úrnő későbbi súlyos szerencsétlenségére.

*) Nagy Iván: „Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal.“ I. 231. l.

**) Turóczy I.: Hungaria, cum suis regibus, compendii data. Pars I. pag. 189. Bél: Notitia Hungariae novae geographico-historica. Partis primae cis-danubianae, Tomus IV pag. 470—72, hol Turóczinak, „férje tudtával“ szavait tagadja.

A prágai vas-szűz. („A szűz lányok“ cikkhez.)

A heves csapás miatt a lánynak vére kicsatant és egy csepp urnője kipirult arcára esett, melynek letörése után ez a tükörbe nézvén, úgy találta, hogy bőre a vér helyén harmatosabb, rózsásabb. Most egy gondolat cikázott át agyán: hát ha meleg vízben fürödnék.

Hátha, hátha?...

E gondolat többé nem hagyá aludni, hányódott lelke, mint esőnek a habon. Tőprengésben mélyeztette le kicsike kezébe fejét, s erős csatát vívott lelkiismerete meg új vágya. Szerette volna gondolatát, mely utóbb egész rögeszmévé fajult, megvalósítani, de félt, hogy a boszuló igazság megbünteti. Este szomorúan feküdt le, reggel álmatlanul kelt, sirásban tört ki és hangos panaszra fakadt rózsás ajka. Lelki küzdelmét két meghítt vén cselédjének: Jó Ilonának és Szentes Dorottyának elbeszélte, és ezek nyugtató szavakkal, biztató ígéretekkel válaszoltak, melyeknek Erzsébet leghívebb szolgája, Ujvári János segítségével nem soká megfoleltek.

Ujvári János, kit közönségesen Fickónak hívtak, alkalmas helyet keresvén e célra a várban, először is azon boldogtalan leányt, ki urnője gondolatát fölkelte, ejtette meg a két vén banya közreműködésével és együttesen elkészítették a vérfürdőt, melynek használása után Erzsébet szebbnek, ifjabbnak látta és érezte magát. Igen! mert már képzelme féktelenül uralkodott ismerő-tehetsége és értelme fölött, vagyis gondolata rögeszmévé vált.

Mint a vad, mely még vért nem izelt, megszelídíthető, ha egyszer ivott ama piros patakából, mely a szívet hajítja, vérszomjává lesz, s csak vér után leskelődik: úgy B. Erzsébet is ezután csak vérré áhitott. Később már férje halála sem szüntető ördögi szomját, sőt midőn az idő lassan lassan chragadá szépségét, arca megtörődött, homloka

fénye elveszett, még örültebb óhajjal, gyakoribb fürdőzéssel iparkodott vesztését kárpótolni. Új és új kinzási nemekben lelte gyönyörét, s ezen időben készítetté a szüz leányt egy óras által, ki olyképen szerkeszté azt, hogy nyakékének leggyöngébb érintésére az érintő száz és száz darabban vérzett el.

A folytonos fürdés sok áldozatot kívánt, melyek eltünése szülők- és ismerőikben gyanut keltett. S valaminth a szél, mely elcsint csak gyöngye fuva-jomként lengedez, mindig erősebb és erősebb lesz, és utóljára teljes viharban tör ki: úgy e gyanu is szüntelenül nőtt, míg akkora zivatarrá emelkedett, mely Báthory Erzsébetet eltemeté. Az előbb csak egyes családok gyanuja, utóbb az egész vidéké lőn, a nádor- és királyhoz felterjesztetett, és Thurzó

Báthori Erzsébet eszejthe-vári szüze.

György, a nádor, eleget teendő a kérelemnek, midőn Pozsonyból 1610. vége felé a nyolcados törvénytől hazatérne, Zrínyi Miklós, Homonnai György és más főurak kíséretében Csejthe felé tartott, és tetten kapá a bünösöket, minek következtében B. Erzsébetet várában töltendő örökös fogságra, Jó Ilonát és Szentes Dorottyát elevenen való megégésre, Ujvári Jánost fejvesztésre ítélte nádori tekintélye- és hatalmával fogva, miután ügyük Bítche, trencsénmegyei helységben, saját birtokán a törvény rendje szerint folyt le. *) Csejthe urnőjének azonban nem vala

elég ereje büntetése elviselésére, és 1614-ben, valószínűleg méreg által, undok életének végét vetett, melylyel a különben is megható drámát még meghatóbban fejezé be.

Nyerjen e cikk is befőjezést itt.

*) Závodszy György Katonánál: „Historia critica regum.“ Tomus X. p. 332.

Egy új fajú verseny.

A rómaiak gladiátori és állatviadalairól, s Spanyolok s némely délamerikaiak bika- és kakasviadalairól, az ó-görögök szavalati és költői, s mai gavallérjaink löversenyeiről untilig sokat olvashatott a közönség. A nyughatlan s a változatosságban élvezet kereső szellem azonban nem elégedett meg mindezen viadalok s versenyekkel, — melyeknek nem utolsó fajtát képezik az alföldi, már-már kivészni készülő agarász-versenyek is, — hanem újabbán divatba hozta az eb és patkányok közti viadalokat is, melyek különben Angliában már honosak voltak.

Párisban közelébb általános eb-kiállítás volt, az eb-nemesítés viadálból, mi ellen semmi kifogást sem tehetni; mert a kutya nemcsak leghívebb barátja az embernek, hanem sok rendbeli szolgálata valóban megis érdemli, hogy nemesítésével foglalkozzunk. E kiállítás azonban alkalmat nyújtott azon eb-patkány viadal bemutatására is, melyről fentebb emlékeztünk, mely az emberi szív kegyetlen hajlamairól tesz tanúságot, de melynek mentegetésére azért tudtak okot találni: azt, hogy általa oly ebek neveltetnek, melyek az ember kártékony és undorító ellenségét, a patkányt pusztítják.

A viadal színhelye egy c célra alkotott, körül több sor ülésel ellátott bódé volt, közepén a küzd-térel, mely három láb magas üveg fallal való körülvéve, hogy a nézők az apró küzdők minden mozdulatát láthassák. A küzd-tér közepére kis üvegta- lap volt helyezve s arra állott kutyájával a parányi viador eb tulajdonosa, miként azt képünk mutatja. Erre azután előlép patkányos kalitkájával az ellenfél, melybe ezen csupasz-farku állatokból annyi darab van bezárva, a mennyiben a két fél megegyezett, s a mennyire az eb tulajdonosa patkányfojtó kutyácskája erejét becsüli. Legkitünőbb patkányfojtó természetesen az, a melyik minél többel képes megbirkózni.

Adott jelre aztán a patkányokat kalitkájukból a küdtérre szórja tulajdonosuk, s a megriadt álla-

tok ott ide-oda futkosnak, s hasztalanul tevén kísérletet az üvegfallon át kimászni, végre valamely szögletben bujnak együvé. Most közékük eresztik az ebcskét, s megkezdődik a viaskodó felek közt a vérontás, mely fájdalmas benyomást okozna, ha nem viseltetnének undorral a csupasz-farkuak s érdeklél ezek parányi pusztítójának ereje iránt. A patkányok ijedten futkosnak idestova, mialatt a parányi eb egymás után ugrik nekik, s nyakuknál megesispívén, egyetlen harapással megöli.

A képiünkön látható kutyácska csak öt fontot nyomott s 9 másodperc alatt hat nagy patkányt végzett ki.

Volt a viador ebek közt egy skóciai, mely Angliában rendkívüli lelkesedést keltett s mesés összegekre rugó fogadásokra nyújtott alkalmat. Ez állatka csak akkora, mint az ember két ökle s nem nyom többet három fontnál, bátorsága azonban rettenthetlen. A párisi verseny alkalmával több patkánynyal kellett megküzdenie, melyek egyike csaknem nálánál nagyobb volt. Miután többi ellenségét egymás után megfojtotta, megállott szemben a hatalmas patkánynyal. Ez nem hátrál, hanem dühösen védi magát, mérges harapásokat intézve ellenfelére, melynek vére csorog. Erre a kis patkányfojtó ingadozni látszik egy pillanattig, magába mélyed, szemét nem fordítja el ellenéről s az alkalmas percet látszik várni; egyszerre váratlanul a hatalmas patkány hátára szökik, mint valami tigris s tühegyü fogait annak nyakszirtejébe mélyesztve, egyetlen harapással megfojtja. Diadalát hatalmas hurrah-kiáltás kísérte.

Mi részünkről a patkányokat mégis csak jobban szeretjük méreggel és csapdákkal pusztítani; mindazáltal nem kételkedünk, hogy a haza felvirágzását jeles külföldi intézmények átplántálásával előmozdító ifjú főuraink ezt a nemes versenyt is előbb-utóbb meg fogják honosítani Magyarországon.

A solferinói hősök csontjai.

Egy francia levelező ez év március 20-ikáról következőleg ír a solferinói csatatérről:

„Ha mindazok, kik a „győzelem“ szó hallatára tapsolnak, velem együtt bejárták volna a solferinói és san-martinói csatatéreket s azon két nagy csontgyűjtő helyet, hol a sírásók egymás mellé helyezték az elesett franciák, olaszok, osztrákok és

magyarok maradványait; ha velem együtt látták volna a koponyák, lábszárak, csigolyák és bordák azon végtelen sorait, melyek az 1859. jun. 24-ikei „nagy nap“ képviselői: biztos vagyok benne, hogy nem kellene lehajtott fővel egyedül szégyenkednem az emberiség, s mindenekelőtt az ugynevezett „dicsőség“ eredete miatt.

„Az olasz parlament két tagja: Torelli marquis és Cavriani Hippolit néhány hó előtt azon gondolatra jött, hogy ki fogja ásatni és összegyűjteni a solferinói és san-martinói csatatérekén elszórt csontokat, hogy azokat azon kápolnák sírboltjában helyezték el, melyek ezen csatatérekén épültek, mert eddig Lombardia szegény parasztja, midőn barázdákat szántott földjein, kifordítá csontjait azon hősöknek, kik (s közöttük annyi hazánkfia, annyi magyar testvérünk!) véruket ontva, még csak sírgödört sem nyerhetének.

„A nev zett képviselők indítványára azonnal bizottság alakult, mely 42,000 frankot gyűjtött, s megkezdetvén a munkát, 751 gödörből összesen 8,177 hős csontvázat ásatta ki.

„Elmentem a hely színe, s mit láttam? . . . nyomorúságot! Mi is az a háboru? Ime, Európa tizenkét év óta lelkesülten hangoztatja e két csatatér győzelmét, s ma már itt-ott kell keresgelnünk ama hősök maradványait!

„A san-martinói csonttartó kápolna még nem épült fel s addiglan a csontok és csontvázak egy elkerített helyen rendezen vannak összehalmozva, miként képünk mutatja. E látvány sötét, leverő

benyomást okoz. Odakint a szabad mezők, a munka, az élet; idebent, egy erdőkoszoruzta domb oldalán, az elhunytak pora, a halál. Ez elkerített hely minden részében csak a sírásók egyhangu munkáját láthatod.

„Szomorú gondoskodás: rendbeszedni ezen emberi, ma már szerteszórt vázakat s van valami rémitő ezen sorba rakott koponyákban, melyek üres szemgödreikkel rád merednek! Ez emberek, kik itt csontokkal rakott kosaraikat ide-oda viszik, ezt csak reszkette tehetik s lehetlen összeszorult szívvel nem kérdeznünk: Tehát annyi ifjuság- és reményből, ennyi erő- és hősiességből csak ez marad meg? A háborunak is megvan a maga aratása; ime, itt vannak a csűrbe gyűjtött csontok.“

S e fölismerhetlen csont közt annyi reményteljes, ifju magyaré! Magyaroké, kiket hazájuk érdeke ellen való harcba hurcoltak, s kiktől nemcsak a hat láb hosszú sír lőn megtagadva, de éltükben még azon tudat is: hogy ha elesnek, hőökként fognak elesni.

Nemzetet ily ténynél nagyobb lealáztatás nem érhet!

—.—

Kátai uram nagyravágyása.

Történeti elbeszélés.

— *Deák Farkastól.* —

(Vége.)

Egy este azonban, habár összegeyeztek, a német Sänger Michel nem jött el; ő a Kátai katonája volt, de ura bűnciről semmi tudomással sem bírt s ura elfogatása után is háznál maradt. Tudta Rózsának boszuesküjét és támadott is benne kétely, de a szép leány iránt érzett szerelme még nagyobb kételyen is győzni tudott volna; midőn pedig urának új bűnéről hallott, semmi kötelezettéget sem érzett oly gazember irányában.

A tót Petrovics és a magyar Gimes mindent elkövettek a szép Rózsa mulattatására, de ő szó-rakozott volt s mindegyre a távollévőről beszélt. Éjfél felé elment a két fiu s Rózsa is nem sokára álomra hajta fejét; a mint azonban mécesét eloltva, imáját elvégezte s már-már csöndes álomba merült, hirtelen erős kocogást hall ablakán, fel-szökik ágyából s az ablakhoz lép:

— Ki az? — kérdé kissé elfogult hangon.

— Én vagyok, Rózsám! — szólt a vendég, s Rózsa rögtön ráismert a Sänger Michel hangjára.

— Miért nem jött ide az este, mit akar most kigyelmed?

— Jaj! drágám, nem jöheték, nagy dolog tarta

vissza, és most is csak bucsúszóra jöttem, mert messze útra kell mennem!

Rózsa lelkében titkos sejtelem suhant át; egyfelől tudta, hogy az ifju Kátai szolgálja, másfelőly atyja borzasztó sorsa is messze úttal volt összel kötve; többet, mindent ohajtott tudni.

— Oh! jöjjön be kigyelmed, hadd töltsen meg kulacsát legjobb borunkból . . . s tán csak nem akar ugy egy szóval búcsuzni?

— Hát a lovam?

— Hozza be lovát is, azt is elhelyezem.

Néhány perc mulva a ló egy fészerbe vigan abrakolt, s Michel a szép Rózsa mellett üldögélt az ujra fölygújtott tűz előtt.

— De ugyan hová megy kigyelmed? Asszonya küldi?

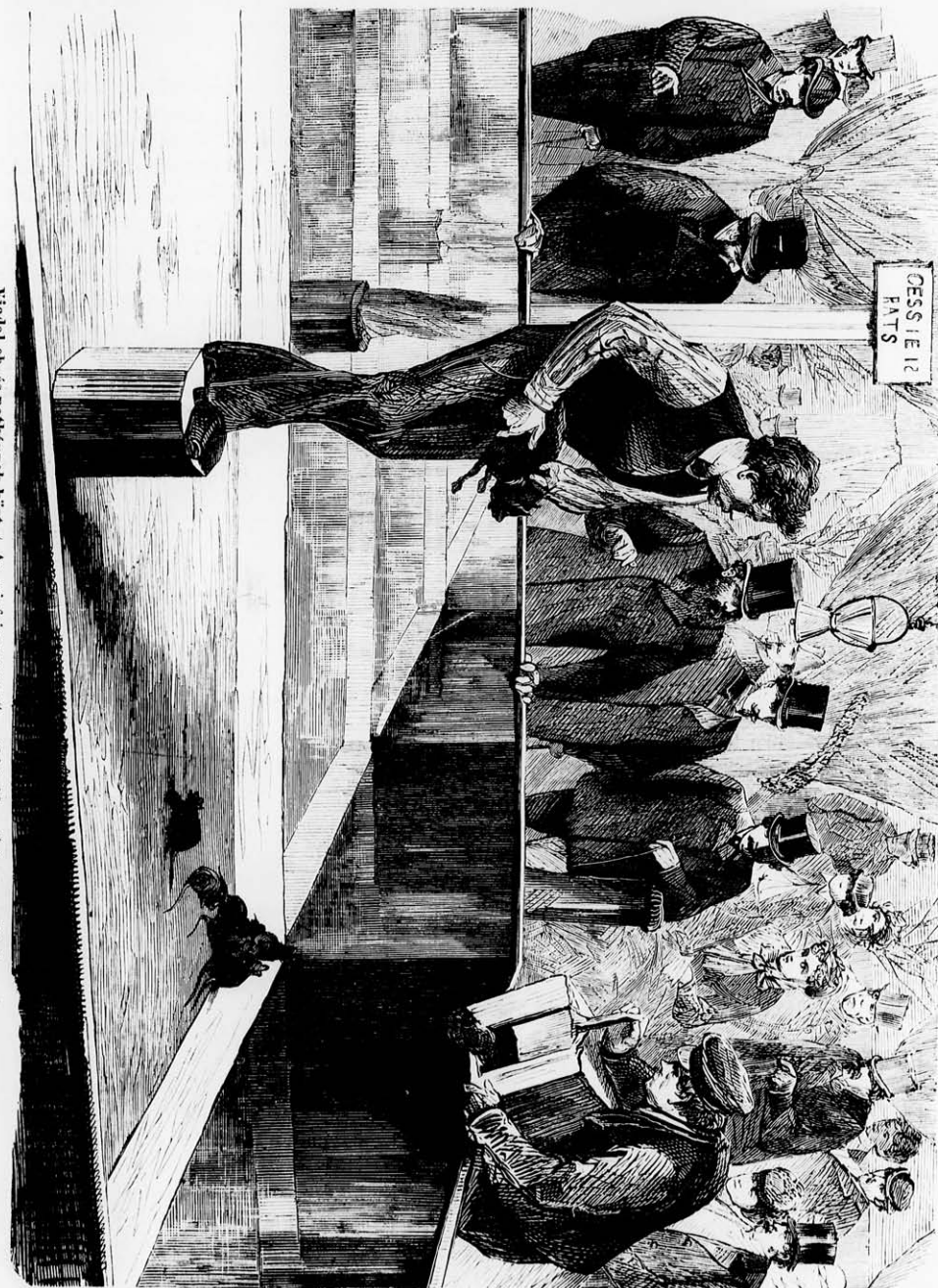
— Ne kérdezz semmit, leányka, mert nem az én ügyem, nem is a tied, s nekem nem szabad egy szót is elárulnom. Beszéljünk arról, hogy szeretsz-e engemet is annyira, mint Mirkót és Ferkót?

— Hogy én szeretem-e? — sohajtott a leányka.

— Mutatja, hogy kigyelmed itt van; de hogy

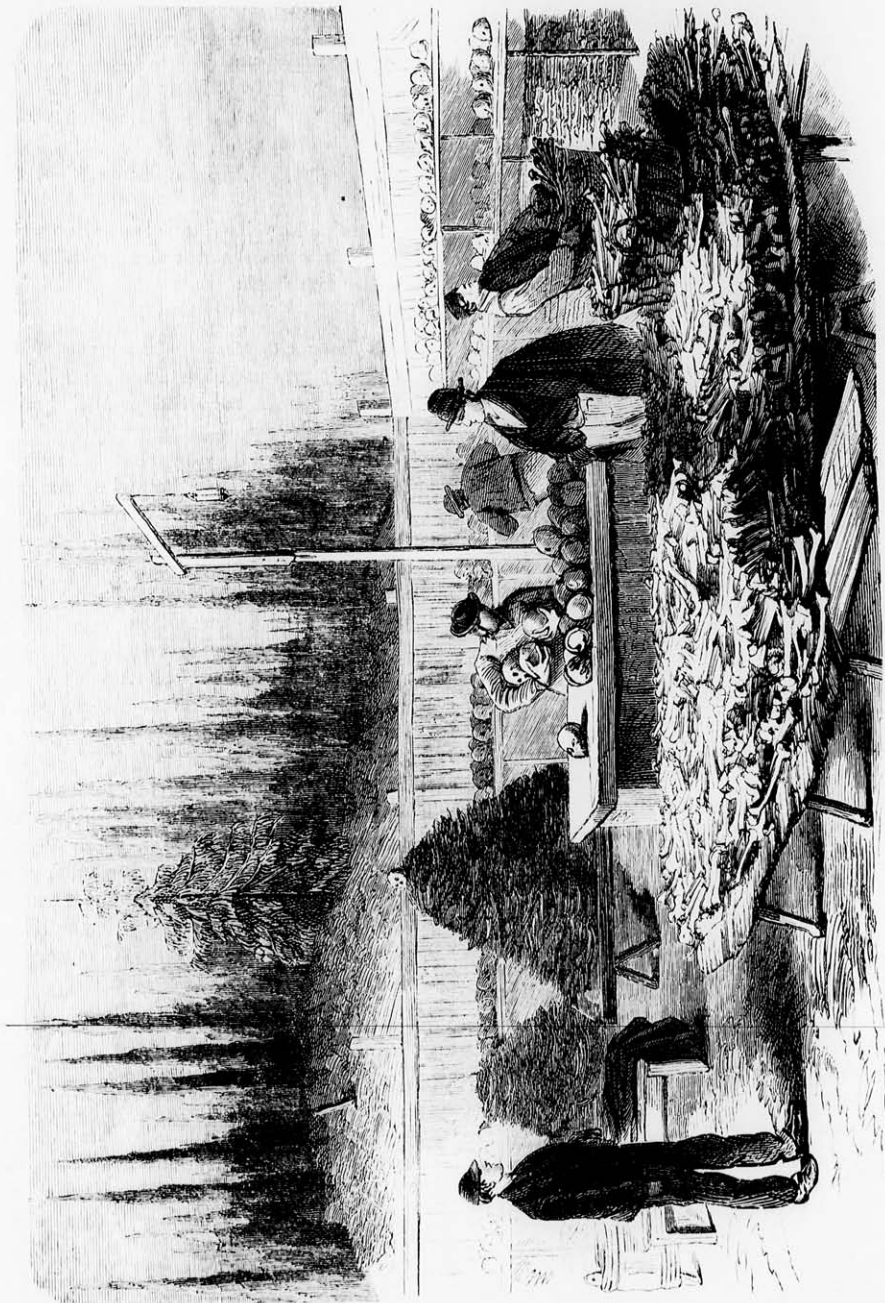
kigyelmed szeret-e, azt nem hiszem, midőn azt | natban, és hányszor mondtam ezt, s te soha még
sem engedi, hogy kérdezzem: hová megy? | csak még sem csóköltál, ha egyedül voltam veled.

Viadal eb és patkányok közt. (Az új fajta versenyé c. cikkéhez. Szövege a 278. lapban.)

— Oh! Rózsa, te angyal vagy, hogy ne szeret- | — Ha megmondja, hová megy, — mondá a
nélék én? . . . hisz meghalnék érted ebben a pillá | leányka, esattanó piros ajkait nyujtva a — ángo

ifju felé, — akkor talán ... de bizony csak talán ... | a szép leány, gömbölyű karjait az ifju nyaka köré
Sőt az sem bizonyos ... de mégis ... | fonva.

A solferinói hósók esontjait (Szévege 3. 278. lapján.)

— Pozsonyba! — s a forró esők esattant. | — Nem érdekel az téged, te gyöngyvirág. Egy
— És miért megy oly messze? — kérdé halkán | idegen úr fogadott fel postának!

— Vigyázzon kigyelmed magára, megfázhatik e téli időben, és most már el sem indulhat; az éjfélti őrzőjártat már visszatért s hajnalig többé nem nyitják fel a kapukat. Maradjon addig velem ... le is dőlhet, alhatik egy kissé, én a lónak szénát adok s kigyelmedet jókor felköltöm; maradjon nálam, itt legbiztosabban lehet ... ha valami féltő kincse, levele van, itt nyugton lehet. — E szavakkal oly nyájasan marasztá s közbe-közbe arcát simogatá s úgy tett, mint ha fel akarna állani, s az ifju karja érintésére visszaült annak térdére s gyönyörű madonna-fejét annak széles vállára hajtá.

Sänger Michellel egyet fordult a világ, szeme fényt veszté, szíve lázasan dobogott, karjai elváltatlanul ölelék át a leányka karesu derekát, ajkai ajkát keresék ... A kis mécs és tűz oly csodás, delejes fényt terjesztettek körülte; eszmélete hanyatlani kezdett s úgy tetszék, mintha tulvilágról jövő hang szólna hozzá, midőn Rózsa susogva kérdé:

— Viszen-e leveleket?

— Nem, nem, nem! — mondá nagy küzdelemmel s mégis alig hallhatólag.

— Ki küldi a leveleket?

— Üdvösségemre esküvém meg, hogy hallgatni fogok!

— Az én üdvösségem te volnál, ha szeretnél! — mondá a leány, s öléből felpattanva, ágyához szaladtott. A fiu utána iramlott:

— Oh! Rózsa! Rózsa! ...*)

Kora reggel Michel lovára ült, nagyon halvány volt, lovát a szép Rózsa vezette a város kapujáig, s aztán ott elváltak; a leányka még halványabb volt, mint a fiu, s a mint ez eltrappolt, borzasztó volt látni a leány tekintetét, melyet utána lövölt ragyogó két szemé. Gyönyör és fájdalom, szegény és szerelem, boszu és lemondás, mind egyesült e hosszú tekintetben. Néhány percig ott állt a leányka s aztán örült sebességgel a Nyári Pál szállására ment, de ezt nem találva, Czobor Mihályhoz sietett, ott Gimes Ferencet megpillantva, keblére borult s néhány pillanatig keservesen zokogott ...

— Életem élete! imádott angyalom! mi lelt?

— Egykor megfogja tudni kigyelmed, most vezessen a nagyságos urhoz.

Rózsat Ferke a főurhoz vezetve, annak még három vagy négy vendége volt.

— Nagyságos uraim! a gonosz lelkű Kátai Mi-

hály ismét leveleket irt a németeknek, ma reggel, ez előtt alig egy órával indult el egyik legénye Sängér Michel, hogy azokat kézbesitse Pozsonyban!

Az urak rémülve hallgaták.

— Merre ment a küldött? — kérdé az egyik ur.

— Jászó felé! — felelt a leány.

— No, Ferke! hatod magaddal, utánna! — parancsolá Czobor Mihály.

— Élve vagy halva visszahozzátok! — mondá Nyári Pál.

— Kimélje kigyelmed az életét érettem! — suttagó Rózsa s aztán mint valami csöndes örült, lassan haza támolygott.

VIII.

Gimes Ferenc öt társával keményen üldözni kezdé a küldöttet s utközben azon gondolkozott: vajjon Rózsa honnan tudja Sängér Michel utazását és küldetését?

„Oh! bizonyynal ő maga mondta meg neki! — gondolá magában. — Már Petrovics is szerzett érdemeket, már Sängér is egész életét kezébe tévé, csak én, csak én maradtam el ... én nem tettem semmit érte ... Oh! bizonyynal hamarabb fogja őket választani, mint engemet; és mily gondos volt, rám bizta Michel életét s kért, hogy ne bántsam ... ha őt szereti, ám legyen! legyen boldog vele; érte kimélni fogom életét ... de nem leszek rosszabb, mint ők, s érdemeket fogok szerezni én is ... miért lenne rosszabb az én szerelmem? ... Magyarok istene, légy velem!”

A hat lovas már Jászón beérte a futárt s ott öt minden ellentállás nélkül, mely úgy is haszontalan lett volna, épen akkor fogták el, midőn délután három óraker ebédelt. Fegyvereit s a nála talált irományokat elvették, s a legrosszabb lóra ültetve, szótalanul vezették vissza Kassára, hol az irományokat az urak elolvastván, rémitő bizonyosságra jutottak.

Kátai ur néhány hét óta börtönében ült, s miután leveleit is elküldte, teljes biztosságban érezte magát; hitte, hogy nem sokára szabadulni fog, s e hit és oktalan remény újra kevélyléc, fenhéjázóvá tette. Egész nap gögös lenézéssel bánt öreivel, sértő kicsinyléssel szólt az urakról, kik fogva tarták, s a mint beszélt, úgy is érzett. „Nem sokára ismét szabad leszek, — gondolá — s ép a császár parancsából ... megvan pénzem, be fogom bizonyítani, hogy ártatlanul szenvedtem, és mint mártírnak, népszertiségen nevekedni fog ... ah! mint fogok gyönyörködni új diadalaimon s mint meg fogom alázni e gögös, ostoba urakat; a Nyáriak-

*) Ez esemény részletesen van előadva Sepsi Laežkó krónikájában, ki a leányt második Delilának nevezi.

nak, Czobornak, Alvinczinak, Szokolynak, Kelle-messinek veszniök kell, kész volnék saját kezeim-mel nyakukat szelni . . . és akkor . . . akkor újra közelíteni fogok a legfőbb hatalomhoz, előttem tárva leend a trón, a fény és hatalom!”

A nap már behinté fényes sugárait az ablakon, s Kátai még mindig ábrándozott és álmadozott, midőn a máskor szokottnál sokkal korábban ajtaján zörgést hallva, ágyában felült; rendes örei léptek be, de az ajtónál sok katonát és a holtan fekvő fejedelem eselédit látta. A börtönőr mondá, hogy öltözzék fel s kövesse őt. Kátai teljesen hitte, hogy szabad, gyorsan felöltözött; a mint a folyosóra lépett, látta, hogy az udvar s aztán a piac te' e néppel, kik szidalmakkal, káromlásokkal illették.

— Hová visztek? mit akartok? — kérdé a körülte menő katonáktól. — Vigyázzatok, mit tesztek, én a császár védelme alatt állok, jaj lesz nektek, ha engem bántatok!

— Vége a te uraságodnak, gazember! — mondák a katonák s vitték a piac közepére, hol Gimes Ferenc kardját kivonván, így kiálta a néphez:

— „Nosza vitézek! tisztessége vesztett áruló az, ki e hitetlen árulót nem vágja!” *

A lángoló arcu ifju mellett egy halvány ifju hölgy állott.

— Utolsó órád ütött, vérengző tigris! . . . emlékezz atyámra . . . én Szerencsi Rózsa vagyok!

Kátai, látva a közel veszedelmet, kérti, rimánkodni kezdett s pár percig hallgatták, de aztán ütni, taszigálni kezdték s ő meggyőződve, hogy veszni kell, egy katona kezéből a nehéz gerelyt kiragadva, azzal a nép közé sujtott; erre a katonának rá rohanya, menten ezer darabokra vagdalták a méregkeverő fejedelem-gyilkost!

Az elhajított gerely azonban a szép Szerencsi Rózsa mellébe furódott s ő, térdeire roskadva, a hozzá hajló Gimes Ferenc karjába fogózott.

— Csak tégedet egyedül, csak tégedet szeretetek, de boldogok nem lehettünk volna már soha . . . én csak a boszúnak éltem . . . szerelmemet elfojtám . . . s mindenemet feláldoztam, hogy célt érjek! . . . isten veled . . . nekem halmom kell . . . és ez így van jól . . . emlékezz rám, szép anygylom!

E szavaknál fejét lehajtá és meghalt.

Ilyen története volt, s ilyen lett vége Kátai uram nagyravágyásának.

E földön a magyarnak, németnek és tótnak egy a szerelme tárgya már századok óta; de hogy ők mikor lesznek boldogok? csak az isten tudja! Küzdeni mindeniknek kell, ép mint a három katonának, kikről szoltunk, s kik azután is mint jó testvérek együtt éltek, együtt harcoltak s életük végéig derék harcosok voltak.

A kufsteini állambörtön foglyai. **)

Hajdú Lajos ur a „Hazánk és Külföld“ ez évi 8, 9 és 10-ik számaiban e cím alatt közölte az ol-müti és josefstadi várbörtönökben az ötvenes években szenvedett politikai államfogylok névsorát. Ez érdekes, bár szomorú történeti emlék olvasása engem is arra ösztönzött, hogy hasonló névsort közöljek a kufsteini foglyokról.

Nagy-Váradról egy évi előleges várfogság után, mint két évre elítélt, de egy évre kegyelmezett politikai várfogylo, 1851. jan. 2-án indítottam el, kilenc katona fedezete alatt a Tirolban levő kufsteini várbá, hova, vasut nem levén s a tél is nehezítvén az utazást, Pesten, Bécsen, Lincen Salzburgon s Bajorország egy sarkán át csak február 25-kén jutottam el, s helyezkedtem be szomorú lakásomba. Foglyok közt a közös ügyért közösen

*) Sepsí Laecko Máté krónikájából.

**) Az ol-müti, josephstadti- és munkásiak- vonatkozó adatokat már közöltük; most ki-gés-zítik ezeket a kufsteiniak s még csak a péterváradiai hiányzanak, melyek beküldésére kérjük azon t. olvasónkat, ki tán birtokukban volna, (Szerk.)

viselt szenvedés hamar barátságot szerez; én e barátság emléket magammal külsőleg is megörökítendő, fölkértem fogolytársaimat, hogy neveiket sajátkezűleg följegyezni sziveskedjenek. Így jött létre e jegyzék, melyet alább egész terjedelmében közlök.

* * *

Kufstein az Inn folyó partján egy sziklacsúcon épült kised vár, 70 ölnyi magasságban a víz fölött. A politikai foglyok a kaszárnyaépületek szobáiban, s az ugynevezett császártoronyban voltak elhelyezve. Ezeken kívül 37 sánemunkára elítélt rab volt két kaszamatában, kik a vármunkákat végezték, de kikkel nem érintkezhetvén, neveiket, ítéletük indokait és polgári állásukat meg nem tudhattam. Ezek nem foglaltatnak az alábbi névsorban.

Midőn 1851. február 25-én a várbá érkeztem, a várparanesnok Lanczarovich volt, ki a foglyokkal általában igen rosszul bánt; ezért panaszok adattak be ellene, vizsgálat rendeltetett, s annak folytán el is mozdított. Helyébe március vége

felé Nehiba ezredes nevezetett ki, ki épen ellentéte volt elődének; emberi és nemes bánásmódjáért köztisztelt- és szeretetben állott.

Fogolytársunk volt egy ideig a derék Czuczor Gergely is, 4 évre elítélve a „Riadó“ miatt, melyet Róka kanonok s fogolytársunk felszólítására gyakran elénekeltünk előtte, bár ő mindig csak annyit mondott rá: „Hagyjátok el, fiuk!“ Ő május 26-án kiszabadult, s ez az oka, hogy neve az itt közlött sorozatból, mely augusztus 20-án iratott, hiányzik. Im, itt a névsor, egészen úgy, mint eredetileg készült.

I. Magyarok.

5 évre elítélvők:

1. Niezki Kristóf, 37 éves, haraszt-bogárdi i Veszprémben, birtokos, a 11-ik huszárezredben kapitány.

2. Motesiczki István, 49 éves, Ludec, Trencsénvármegyében, birtokos.

6 évre:

3. Kreith József, 30 éves, eperjesi, Sárosm. áldozó g. e. pap.

8 évre:

4. Hermann Benő, 50 éves, Gyöng, Tolnam., főszázados.

5. Vitkai Zsigmond, 40 éves, Páké, Erdélyben, százados és pénztárnok a Bem táborában.

6. Angyal Antal, 40 éves, Esztergom, bécsi gyógyszertár-tulajdonos.

10 évre:

7. Szél József, 36 éves, Dömölk, Vasm., honvéd őrnagy.

8. Benő István, 51 éves, Szamos-Ujvár, alezredes, dandárparancsnok

12 évre:

9. Benedek Lajos, 29 éves, Kézdi Vásárhely; a magyar hadseregben százados.

10. Petrovics Demeter, 57 éves, Bellinc, lippai esperes, g. n. e.

11. Illiev István, 52 éves, Béba, Torontalm., temesvári alesperes.

12. Ifju Zathureczki István, 29 éves, Baróth, Erdélyben, a 11-dik huszárezredben kapitány.

13. Szabó Farkas, 36 éves, Szeged, Csongrádm., a 12-dik honvédszászlóalj őrnagya.

14. Szövő Weber János, 48 éves, Kaposvár, őrnagy a szegedi tőrparancsnokságnál.

15. Karove Antal, 38 éves, Liszka, őrnagy, dandárparancsnok.

16. Kálnoki Sándor, 35 éves, Al-Torja Erdélyben, alezredes Bem táborában.

14 évre:

17. Pap Lajos, 27 éves, Kézdi Vásárhely, magyar tábornokari alezredes.

15 évre:

18. Klampaczki Alajos, 31 éves, Domoszló Hevesm., r. k. pap.

19. Reviczki László, 46 éves, Sámson, Biharm., birtokos, szabad vadászok vezére.

20. Lill Adolf, 39 éves, Bochnia, Arad, tábornokari kapitány, és hadügyminiszteri tanácsos.

16 évre:

21. Szigethi Miklós, 27 éves, Torda, Erdélyben, 11-dik honvédszászlóalj őrnagy parancsnoka.

22. Amsberg György, 29 éves, a 7-ik huszárezred őrnagya.

18 évre:

23. Szontágh Frigyes, 26 éves, Pest, 10-dik huszárezred őrnagy.

20 évre:

24. Róka József, 61 éves, Szeged, apát, csanádi kanonok.

25. Gál György, 35 éves, Iregh, Tolnam., kiliti-i ref. lelkész.

II. Idegen nemzetiek.

1. Dominico Balzoni. 2. Ferdinánd Eisenbach. 3. Girolamo nob. de Panigai. 4. Wegele János. 5. Leszczynsky Alex. 6. Schlechta Kornél. 7. Polifka János. 8. Wilhelm Ehrlich. 9. Friedrich Benedetti. 10. Vincenz Emperger. 11. Adolf Thunis. 12. Olschewszky Adolf, százados a Bem táborában. 13. Ciceri. 14. Wenzel Sturm. 15. Franz Oppler. 16. Adolf Bandisch. 17. Franz Hampel. 18. Eduard Hartmann. 19. Wilhelm Ast. 20. Joseph Köcher. 21. Heinrich Poland. 22. Franz Mracek. 23. August Hirsch. Sturmtól kezdve prágai tanulók.

Ezek az idegen ajku politikai foglyok a császártoronyban voltak, kikkel közlekedésben nem levén, feljegyezte őket Benedek Lajos, régiebb fogolytárs emlékezet után.

E foglyok közül Thunis Adolf elkülönözve, egyedül volt bezárva, és vele soha senki sem társalaghatott. A többi foglyok, kik egy folyosón voltak, naponkint délelőtt is, délután is egy társaságban voltak és együtt sétáltak a bástyákon Nehiba ezredes parancsnoksága alatt. Mert azelőtt csak egy szobabeliek látták egymást, és sétáltak félórát 3—4 katona közt. Hirlapokat szintén ez időben lehetett csak rendelni, valamint késti, és egyéb eszközöket tartani. A magyarországi jótékony nőegylet is tartott könyvtárt Dr. Fretsner kufsteini orvosnál, honnan könyveket kaphattunk, egyszerűen a szegényebb sorsu foglyok havon-

kint 10 frtot kaptak, ezen kívül minden szükséges ruházatot. Az olvasáson kívül több fogoly különféle kézi munkával, többi közt alulirott és laktársai Niczki Kristóf, Szabó Farkas, hárászból és selyemből készített kendők tűzésével rövidítették a lassu időt, mely egyébiránt a mindig jó homoru Róka kanonok, Klampaczki, Szabó Farkas, gróf Niczki, Benedek Lajos és több egy osztályban levők társaságában sok élvezettel is volt egybekötvé. A kufsteini lakosok sok részvételt viseltek a foglyok iránt, az érkezőket megvendégelték, az elmenőket pedig, ha pénzük nem volt, pénzzel ellátták, különösen a magyaroknak maga a város adott 50—50 frtig. De Dr. Fretsner utján a nő-

egylet is gondoskodott a szabaduló magyar foglyok uti költségeiről.

Általában, mint már említettem, a mily szigorú volt a foglyok állapota Lanczaravics alatt, annyival jobbra fordult az Nehiba ezredes parancsnoksága alatt, ki maga is magyar lévén, mint nyugalmozott ezredes csak azért fogadta el — mint mondá — a várparancsnokságot, hogy a mennyire lehet, honfiai, s általában a hazáért szenvedő foglyok állapotán segíthessen. Hiszem, hogy mint én, ugy a többi már rég kiszabadult foglyotársak is elismeréssel emlékeznek meg róla.

Somogyi József,
vált kufsteini fogoly.

Az ősmagyar hadászata.

A mai és hajdani világ élesen különbözik egymástól. A mai egy közönséges világos nappal, melyben minden személy, minden tárgy saját eredeti színében, s az élet a maga meztelen valóságában, sivár semmisségében van feltüntetve; a hajdani egy kétes fényű borongó éj, mely fülhomályval veszi körül lényeit, kételyekbe, regékbe burkolja és épen ezért sokkal érdekesebb és vonzóbb alakban tárja elénk őket; így nem esoda, ha kifáradva a kopár jelenben, édes örömet fordulunk vissza a regés multhoz és regés embereihez, például őscinkhez.

A történet-segélte képzelem szárnyán repülünk vissza hozzájuk, s időzzünk kevéssé náluk, vizsgálva és tanulmányozva. Hiszen ugys mi sem érdekesebb és tanulmányosabb, mint vizsgálni és tanulmányozni a népek történetét, és pedig ugy, hogy necsak egyes adatok odavetését és egyes tények elősorolását bírjuk, de legyen egy oly képünk, mely az elmúlt századokat lehetőleg híven tükrözze vissza, melyben az akkor éltek, mintegy ujjolag élve, szemléletünk tárgyaivá váljanak. És ezen érdekes tanulmány — legalább ugy tetszik, vagy valóban ugy is van — még egyszer oly érdekessé lesz, ha valamely nemzet fia saját nemzetének történetével teszi ezt. Valami kéjes, melengető érzet szállja meg valónkat, midőn mi magyarok előttünk látjuk a rég megdicsőült elődöket, a honszerző és a szerzett hont megtartó ősokeket, esendes családi életükben vagy riadalmas harcok rohamaikban, más szóval a családiélet vagy háboruszkodás terén.

Családeletük olyan volt, mint minden nomád népé, egyszerű, egyhangu, vihartalan; egyszerű, mint a természet törvénye, egyhangu mint a völgyi víz folyása, vihartalan, mint a ragyogó kék ég.

Háboruszkodásuk olyan vala, mint csak egy hadratornott népe lehet: nagyszerű, mint az égi-háboru, zajos, mint az ébredő természet, viharos, mint forró égöv alatt a nyári idény.

Mi daliás, kacagányos eldőinket háboruskodásuk alatt nézzük most, hiszen ugys a esendület, — ha az olvasók között költői lelkek vannak — s hogy ne volnának? — a szerető lyánka vagy ifju oldalán holdas estén gyakorta megalkották; hiszen ugys a magyar nép háboruskodása alatt a legjellemzőbb, mert épen hadászata volt a legkifejtettebb. Inmen bizonyítható be leginkább, hogy egy ily nemzet, mely ujdun alkotott hazájában, távol népek közt fényes és maradandó sikerrel kezd szerepelni, merő gubás pásztorok, rabló portyázók vagy épen félmeztelen nomádokból — mint a külföldi, különösen német krónikáirók szeretik állítani — nem férceltethetik össze, sőt inkább tagjainak elég természetes észszel, dús tapasztalattal és jövőre számoló tehetséggel kell ékeskedniök, hogy egy ily nemzet a műveltség számos elemeit rejti magában, és azokat önjerejéből virágzatra emelni képes, a mint meg is tevő.

E tétel igazolására vegyük bár szemügyre akár a hadfelszerelést, akár a hadviseletet, vagy együttesen egész hadászatukat: esakhamar erős meggyőződésre jutunk.

Ha őscink valamely szomszédos vagy távoli népet meg akartak támadni, azt a legnagyobb titokban tarták, esendes otthonukon készültek a támadáshoz lassan-lassan, várva a tavaszi napokat. Addig a téli idény alatt az egész magyarok földje fegyvergyárrá változott; felhangzott a pöröly, folyt a munka tüzteli kedvvel, miközben tán némely munkás épen azt találgatá: hány embert fog az ellen soraiból véle elejteni? köszörülték a

nyilakat és gyakorolták ifjaikat a fegyverben. S midőn eljött a tavasz, megpezsdült az élet.

Nagy vállalathoz az egész nép hadraöveződött, mert előbb a szokás, később pedig a törvények kimondák: kötelessége minden igaz magyarnak védő, úgy támadó háboruban, ha a szükség kívánja, részt venni, megengedve lévén a háboru befejezte után a békés foglalkozás folytatása.

E kötelező törvényre kevés szükség volt, mert a magyarnak legkedvesebb foglalkozása hajdan a hadakozás vala. Mindig vágyott, epedett utána, így az óhaj töltötte be a kényszer helyét. Azért mihelyt a fővezér inte, a körülé lakók legottan csatákészen állottak, s hogy a magyarság többi bajnokai is elkészülve lehessenek az indulási napra, már azelőtt jóval futárok küldettek szerte, támadtatás idején véres kardot tartva kezükben, e hirdetéssel: „Isten és a magyar nép szava, hogy a meghatározott napon meghatározott helyen, fegyverben mindenki megjelenni tartozzék, a község tanácsát és parancsát meghallandó.“ Meg is jelent mindenki rendszeren... Ha mégis akadt valaki, e parancsot megvetni gyakorló, az a szittya törvények követelményei szerint kettévágatott, vagy az ügyefogyottak sorsára, vagy kínos rabszolgaságra jutott. Ily eset azonban gyéren adta elő magát, sőt minden magyar örömet fogadta, szívesen üdvözölte a hírt, mely diadalmi babérokra

kilatást engedett. Fegyvereit körülnézé, ha jó rendben vannak-e? ha tán egyik-másik hibában leledzett, vagy rögtön kijavítá, vagy ujjal pótolá helyét; azután türelmetlen tüzzel várta a kellő idő eljöttét.

Hű felesége ezalatt a ruhák, harmezek előállításához fogott, s nem igyekezett asszonyias zokogással maradásra bírni azt, a kit mindennek inkább akart látni, csak gyávanak nem. Kedvvel dolgozott férje harci mezén, hogy azt tőle telhetőleg fényessé tegye. Ez olyan tény, melyet ma senki sem akar elvitázni, mely homlokegyenest ellenkezik Reginó apát amaz ismeretes állításával, melyben Árpád embereiről azt mondja: „Ezek a ruha és gyajju használatát nem ismerik, és noha folytonos hideget szenvednek, csak vadak bőrével ruházkodnak.“ Sőt inkább egy a korábbi, mint a betelepült magyarok minden rétegének nemcsak saját szabásu nemzeti öltönye volt, de az előkelők drága kővekkel is ékesíték azt. Erre mutat azon körülmény is, hogy a magyar hadnagyok az augsburgi ütközet alkalmával arany nyakláncokat viseltek, s ruhájuk szegélyét arany csengők díszesíték. S ha az ily harci mez elkészült s az idő eljött, ment a férfi nemzetségfejével csapatosan. Megérkeztek azon helyre, mely a gyülekezésre kijelöltetett.

(Vége köv.)

Egy hét története.

(Május 2.)

(VK.) A sport-események is előre vetik árnyékukat, s noha a futtatások még csak jövő vasárnap kezdődnek: máris láthatunk válogatott példányokat a legvékonyabb jockeykból s a legheőbortosabb magas-kerekű kocsikból, melyek elé merő tulzásból négy lovat fognak, noha könnyűszerrel elhuzná akár egy nagyobbfajta uszkár is. A Rákos gyepejére tehát ismét nagy napok várnak, s a „high life“ szépségeit, tavaszi divatát és fényes tarkaságait ismét alkalmunk lesz a versenybódé kopott, disztelen deszka-keretében látni a futtatás három délutánján. A magyar turf-világ most teljes büszkeséggel tekint a dicsőség e napjai elé. A pálmát senki sem ragadhatja el tőlük, mivel nem jön senki — külföldről. De ha jönnének is: a hazai lötenyésztők most több kilitással állnának ki velük a sikra, mivel most már jobbnak lovaik vannak, s az idomitást is kitartóbb szenvedélylyel üzik. Legfőleg a kladrubi ménés pályázói okozhatnak egy kis szorongást, miután pár év óta a Rákos homokja ezek számára terem legtöbb borostyánt.

Ne osztozzunk azonban a verseny izgalmaiban ily jó előre, s inkább mondjuk el a szokásos himnuszot május elsejének üdvözlétére.

„A bájhó“ — mint Kunoss Endre idejében mondták — megérkezett, de vétenénk a valóság ellen, ha azt állitanók, hogy virágitall és madárdalok mellett üdvözöltük bevonulását. Idyllt nem igen lát Pest még május elsején sem, s legfőleg a nap aranyfénye az, mely a fölébredt természetből bemosolyog falai közé. Itt nem a tavasz látogat meg bennünket, hanem minékünk kell fölkeresnünk őt odakünn. Pacsirtaszó helyett katonai zenekar trombitái ébresztenek föl álmunkból, s szellősugóság helyett a lövonatú vaspálya sippait halljuk. Az ujtéri kioszk kirakja festett asztalait, néhány régibb divatú ház emeletein a téli ablakokat zöld redőnyökkel cserélik föl, a kávéházak itt-ott bemutatják nyári növényzetüket, a hagyományokat jól megbeesülő mézszárszékek a kövezet közé beszurják a gyökértelen tarka májuszfát, néhol egy zöld lomb a napszámos kalapja mellett

vagy az omnibuszkoesis ülésénél — ez az egész májusi ünnep, mi benn a házak közt látható. A városligetben egy kissé már élénkebben megy, kivált ha — mint most — az idő csakugyan májusi. Nincs ugyan nagy corso, sem Präterfahrt, hanem vasuton, kocsin és gyalog elegenden mennek üdvözölni a nyiló természetet, s a városligetnek egész éven át ez az egy reggele van, midőn százan meg százan tapossák friss pázsitját, nevetve, enyelegve s hallgatva a katonai zenekar harsogó kerengőit és a cigányok vékony esárdásait.

Május elseje azonban tavaly óta nem mindenkinek ünnepnap. Vannak elegenden, kik ép e nyájas reggel óráiban vesződnek a lehétköznapibb gondokkal, mert a tavasz nyitánya — az új lakbér-szabályok szerint — egyszersmind hurelkodási nap. A boldogak tehát, kik ilyenkor a lóvonatú vasut olesó szárnyán gondtalanul röppenhetnek ki a szabadba, minden lépten-nyomon boldogtalanokat láthatnak, kik megrakott butorkocsikkal indulnak fölkeresni az új otthont, menekülve az elhagyott lakás drágaságától, s az új helyen ismét csak a régi bajok közé jutva.

Pest maholnap világhírű lesz — lakbéreiről.

A nemzeti színház zenekarába néhány bécsi zenészt akartak közelébb megnyerni, s azok azt felelték: szívesen jönnének, ha mernének; de nem mernek.

Mitől félnek? Tán csak nem az európai híri alföldi rablóktól, kiket gr. Ráday Gedeon kir. biztos száz számra pusztíta ki? Korántsem! Ki beszélne most alföldi haramiákról? Ezek még valódi barátságos legények a marathoni gyilkosok mellett, kik Miltiades klasszikus mezején angol és olasz követségi urakat gyilkoltak le, miután nem kapták meg érettkök a kikötött váltságbért. Van most nálunk az idegenekre nézve félelmes dolog is, mint az utonállók, s ez a pesti élet kiállhatlan drágasága. Az említett bécsi zenészek is e miatt nem mertek — a nagyobb fizetés dacára sem — Pestre költözni, hol maholnap Krózus legyen, ki vigan akarja élni világát.

A boulevardoknak még csak a szele jár: s máris úgy szövik a házak ára mindenütt, a hol körut-cákról álmodoznak, hogy egy-egy kis telek gazdája még az ajánlott mesés árakra is mosolyogva von vállat. És szövik a telkek árával együtt a lakbér is, és maholnap szöknék magok az emberek, kik elébb-utóbb kénytelenek lesznek olesőbb hazát keresni. Pedig hogy legyen minél több lakás, folyvást építnek mindenfelé, s a tavaszi szél ma már nem a Rákos homokját, hanem az építkezések mészporát hordja szárnyain.

Az ujteri sétány is, mielőtt teljesen kiszökdülne, meg fog öszülni e mészportól, miután közelébb hozzálátnak már a bezárt német színház lebontásához, mely hat álló hétig fog tartani. Vannak, kik folyvást sopánkodnak romjai fölött, siratva a számüzött német műzsát, a ki pedig soha sem lakott benne állandóan. A német színészetnek csupán selejtje talált ez ingó falak közt menedéket, s a híres vendégek, kik koronként meglátogatták, mindig szomorú tapasztalásokkal távoztak belőle. És mégis akadt külföldi lap, mely e színház megszüntetésében a magyar elem önkényességét keresi, nem akarva elhinni, hogy e düledező bódében nem a német művészet, hanem csak a minden áron való spekuláció uralkodott, s hogy az igazi német műzsa sokkal több köszönettel tartozik a nemzeti színháznak, mely legjobb termékei iránt folyvást tiszteletet ébreszt, mint az erzsébetteri csarnoknak, hol a német műveltség dícsőségére az Offenbach kankánját járták, és sületlen bohózatok esörgő sipkáiban parádéztek.

Ime, a nemzeti színház most is három nap alatt a német költészetnek két igazi remekét mutattá be. Egy nap hallottuk Mozart ihletteljes „Don Juan“-ját, harmadnap pedig Schiller „Stuart Mária“-ját. Amabban Carina k. a. vett bucsút tőlünk donna Anna szerepében, jól árnyalt énekével és drámajátékával ismét megnyerve a közönség általános tetszését. Ez „nagy este“ volt, mint a színházaknál szokták mondani. Három primadonna versenyzett benne, egészen felvillanyozva a közönséget, mely oly sok álmos est után szinte szeretne már újra lelkesedni. Adjatok lelkenek tápot, s a régi tűz megint lobogni fog! Ime, mily hatása volt ez előadásnak is. Pauliné asszony, e kecses Zerlina, a tapsok árjában táncolt és énekelt; de táncban és énekben nem fáradt úgy ki, mint a kihívások teljesítésében. Carina k. a. is hatszor volt kénytelen megjelenni a levél-ária után: oly áldozat, melynek minden énekesnő mosolyogva adja meg magát. Balázs-né-Bognár Vilma asszonynak (Elvira) szintén sok része volt a tetszésben. Csak Lángnak nem jutott belőle semmi, miután Don Juanja árnyéka sem volt az igazinak.

Ez előadásra egy nappal elébb elkelt minden jegy. És valaha a drámának is voltak ily fényes estéi, midőn nagy tehetségek versenyeztek hasonló érdekeltség közt. De jelenleg e téren inkább a vajudás, mint a verseny idejét éljük: az igazi drámai ensemblet most akarják újra megteremteni, megpróbálva minden tehetséget, mely valamit ígér. Némethy Irma k. a. is e célból vendégszerepel újra. Első választása: Böldi Pálné, nem volt sze-

rencsés, s csak egyes mozzanatok sikerültek neki benne; sőt „Stuart Mária“-jának sem igérvünk valami nagy sikert; hanem „Drahomíra“-ban és „Coriolán“ anyjában valószínűleg újra be fogja bizonyítani, hogy van benne művészi anyag, indulat, hév, s e tulajdonainál fogva éppen az: a ki be fog illeni a szomorujátékok üres keretébe.

Még néhány nap, s nemesak esténként a színpadon, hanem nappal is fogunk küzdölnöket és élénk versenyeket látni — a képviselőház szószerkén. Szőnyegre kerül a „megyék“ rendezése, az a tárgy, melyet évek óta penget a világ, államférfiak csak úgy, mint politikus eszmadialk. A kormány törvényjavaslata tiszteletteljesen hagyja meg az ősi megye lényegét, formájában idomítva azt a parlamenti rendszerhez. Mindamellet a közdelem nem marad el. Az ősi copf szembe fog állni

a reform korszerű zászlójával, s az országház megint zajos időnt lát.

A képviselők soraiból e vitában hiányozni fog egy derék ember, ki a mult héten fejezte be tevékeny életét, s kit halála után jobban megismert az ország, mint hosszú pályáján keresztül, mivel soha sem a szavak, hanem mindig csak a csendes munkásság embere volt. Gränzenstein Gusztávot értjük, a pénzügyminisztérium nyugalmoba lépett államtitkárát, kit a tulfeszített munka merite ki, s ki, bár elegendő módja lett volna meggazdagodni, szegényen halt meg. Benne kiváló szakerőt vesztett az ország, ki nem azért dolgozott szakadatlanul, hogy szerepeljen, hanem hogy használjon. Életében nem volt alkalmunk tapsokkal kísérni becsületes működését; illik, hogy halála után annál őszintébb elismeréssel áldozzunk emlékének.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

* (*Egy bűjtőlő leány.*) A walesi bűjtőlő leány alig-hogy meghalt legközelebb éhen, most déli Spanyolországban akadt egy leány, ki abban a hírben áll, hogy 4—5 hétig is képes egyetlen falat nélkül megélni. Sandez Margitnak hívják, 21 éves, vézna, száraz alak. Nem parasztleány, hanem egy szegény orvos gyermeke. Atyja a lapok utján hirdeti, hogy leánya mily csodálatos teremtés. Kész mindennemű próbára, hogy bebizonyúljon, mikép a leány egy hóig képes koplalni, a nélkül, hogy jó kedélyét elvesztené. Egy cadixi orvos, nyole más tanúval pedig következő történetet beszél el a bűjtőlő leányról: „Sandez Margit k. a. jan. 8-ikától jan. 29-ikeig hozzáférhetlen helyen, egy külön megrendelés folytán készült lakattal el volt zárva. Ez idő alatt én és nyole társam jelenléte nélkül senki sem látogathatta meg. Ez idő alatt csak vizet s három ízben igen csekély mennyiségű bort kapott. A 14-dik napon adtam neki egy narancsot, melynek fele azonban még öt nap mulva is érintetlen volt. Minden látogatáskor megkérdeztem, ha vajjon nem éhes-e, s mindannyiszor tagadó választ kaptam. Bámulatom hártalan volt, miután meg vagyok győződve, hogy legkisebb élelmet sem vett magához. Én éhenhalástól félve, mindannyiszor buzdítottam, hogy egyék valamit, de a leány válasza folyvást az volt: „Jól-laktam „háromkirály nappján,“ nem szeretek gyakran enni. Én nem vagyok közönséges lény.“ Végre jan. 29-ikén este azt mondta, hogy enni kíván. Halavány volt, mint a viasz, de elég biztosan járt.

Említésre méltó, hogy a leány igen sokat aludt, s oly mélyen, hogy alig lehetett fölébreszteni. Midőn enni kezdett, mérsékelte magát és semmi mohóságot nem árukt el. De roppant mennyiségű ételt fogyasztott el, s aztán rögtön elaludt.“ Ez elbeszélést csak kuriozum kedvéért közöljük.

* (*Párisról*) és az ott uralkodó élénk forgalomról tanuskodnak az alábbi adatok, melyek a párisi utmutató cím-könyv jelen évre szóló adataiból vannak átvéve. Párisban 862 ügyvéd és 1893 orvos foglalkozik, és 897 eipész áll rendelkezésre. Van 924 kávéház, 894 vendéglő, 845 nagyobb, és 1578 kisebb borkereskedés, 809 mészáros, 800 sütő, 860 műasztalos, 39 tyukszem-orvos, 500 fogorvos, 11 tekegolyó-készítő, 27 kártya-készítő, 830 divatárusnő, 419 virágkészítőnő, és 352 leány-nevelő-intézet. A szabók száma 1154. Fűszerkereskedés 1173, könyvtáros 745, fa- és kőszénáros 319, gyertyaöntő 52, gyufakészítő 32 van bejegyezve. Eszámok legjobban tanuskodnak amaz élénk forgalom mellett, mely Páris üzleteiben uralkodik.

* (*A drezdai „japáni palotában“*), mely több, mint 600,000 különféle érdekes és értékes kínai, japáni, kelet-indiai, francia stb. porcellán műkincset tartalmaz, több rendbeli lopást vettek észre. A nyomozás folytán kiderült, hogy a régóta híven szolgáló felügyelő négy hét óta beteg lévén, ennek leányai követték el a lopást. Szerencsére azonban a lopott tárgyak legnagyobb részét ugyanegy egyének adták el, s így azok majd mind ismét visszakérültek a gyűjtemény birtokába.

számára ingyen rendelni, mit ezennel a szenvedők érdekében köztudomásra juttatunk.

* (Az 1851. londoni nemzetközi kiállítási bióttomány) által elhatározotván, hogy 1871. évtől kezdve a művészet, ipar és tudományos találmányok kitűnőbb termékeire nézve jövőben évenként nemzetközi kiállítások rendeztessenek, ezen kiállítások elseje 1871. évi május 1-én Londonban fog megtartatni. A m. kir. ipar- s kereskedelmi minisztérium az erre vonatkozó határozatokat a kerületi ipar- és kereskedelmi kamarákkal közölte, s czelet utasította a netaláni bejelentések előleges feljegyzésére is.

* (Besztercebányai püspökké) Szuppan Zsigmond kanonok és országgyűlési képviselő van kinevezve. E kinevezés felől már régen irnak az ellenzéki lapok, s ekkép többé senkit sem lepett meg a hivatalos lap május 1-sői száma.

* (A muzeumhoz) legközelebb a következő kinevezések történtek; az állattani osztálynál örsegéd lett: Karl János orvosutod, segéd: Moesári Sándor; ásványtani osztályánál örsegéd: Wissinger Károly budai kir. főelőtanodai helyettes tanár, segéd: Paszlavszky József tanárjelölt; régiségosztályánál pedig segéd: Hampel József.

* (A belga királyné.) József nádor leánya, e héten Pozsonyba megy a honvéd-zászló szentelésére. Mint zászlóánya személyesen kíván ez ünnepélyben részt venni, s József főherceggel fog oda érkezni.

* (Pest történetének) megírására a város ezer arany pályadíjat tűzött ki, s a pályázat kivételére egy bizottságot hatalmaztak fel. Csengery Antal indítványára azonban a bizottság jobbnak látta (a mint hogy jobb is) eltérni a pályázattól, s e mű megírását egy jeles történészre bízni. E végett Salamon Ferencet, e kitűnő író t jelölték ki, ki a megbízást el is fogadja, ha az összeg felét (2500 frot) a munka folyamában fizetik ki, hogy levéltári kutatásokat tethessen, másolatokat, térképeket és rajzokat készíthessen, stb. A munka első kiadása a város tulajdona lesz. Ez eljárás által Pest biztosítva van, hogy történetét jeles toll írja meg, és pedig teljes lelkiismeretességgel.

* (Gáthe „Egmont-ja” közelébb magyarul is megjelenik. Fordította Ponorí Tewrewk Emil.

* (Munkácsy Mihály festményéről.) mely egy elítelt utolsó óráit tárgyazza a siralomházban, a külföldi lapok is nagy tetszés közt irnak. A „Neue Freie Presse” mult szombati számának tárcájában Königs Winter hosszú cikkben szól e képről, s magáról Munkácsyról, kinek életrajzát is adja. Főlemlíti azt is, hogy e képet 3000 tallérért vették meg, s egy angol rögtön meg is bízta a művészt, hogy neki fessen 5000 tallérért egy képet. Munkácsy erre ismét magyar tárgyat választott, magyar hölgyeket, kik tépést készítenek a honvéd-sebesültek számára. A kitűnő német műtész Munkácsyt ugy mutatja be, mint egyikét a legkitűnőbb európai festészeknek.

* (Byron sírja.) A „Times” közelébb felszólalt Byron sírjának elhanyagolása miatt s azt indítványozá, hogy a költő emlékének a Westminster apátságban adjanak helyet, hol őt a síremlékek

által megőrkítettek közül csupán az egy Shakespeare mulja fölül. A költő sírját Hucknall Tokard, e szegény falucska templomában, a „Times” leírása szerint, az egész világ elfeledte és elhanyagolta. Csupán egy szegényes fehér tábla, melyet Mrs. Leigh (a költő nővére) szentelt „Childe Harold” költőjének, jelöli Byron földi maradványait.

* (A köz-halottkamrá) a pesti kereseti ut melletti temetőben most már mielőbb felállítják. A városi temető-bizottság elfogadta a terveket és költségvetéseket, melyek szerint a halottkamra építése összesen 11,000 frotba fog kerülni.

* (Archaeologiai egylet) létesítésén fáradoznak Szabolcsmegyében. Az alakuló közgyűlés máj. 3-án volt N.-Kállóban, s mint írják, már érdekes gyűjtemény áll rendelkezésre.

* (Az állatkertről) mostanában keveset hallunk, habár jobb időny már beköszöntött. Most azonban azt olvassuk róla, hogy egy új látvány vonzerejével fog gyarapodni, t. i. Cassanova Fanni majomszínházával és állatseregletével, mely május 20-dikától kezdve valószínűleg az egész nyáron át ott lesz látható.

* (Az ó-ludai szeszgyár-részvényársulat) némi elismerésről azon buzgalomnak, melyet a tüzoltó egylet a gyárégés alkalmával tanusított, 200 frot adományozott az egylet pénztárának; az érdekelt biztosító intézetek pedig 600 frot adtak az egyletnek.

* (Két údrös rendszabályon) dolgoznak jelenleg a miniszteriumban. Az egyik meg fogja tiltani azon játékszerek befestését, melyek kis gyermekeknek vannak szánya, mivel a kis gyermekek mindent szájukba vesznek s így már több mérgezési eset történt; a másik rendelet fel fogja hívni a törvényhatóságokat, hogy az állatkinzás meggátolására kellő figyelemmel legyenek, valamint az iskolai igazgatóságokat, hogy az iskolákban oda működjenek, hogy az állatkinzást már a gyermekekkel megutáltassák.

* (Magyar tudósok Párisban.) A párisi tudom. akadémia egyik utóbbi ülése alkalmával két magyar tudós szerénykedve foglalt helyet a hallgató közönségnek szánt padokon. Mr. Morin, a Conservatoire des arts et métiers directora, kinek tudós hazánkfiak már előbb be voltak mutatva, s ki talán egyedüli ismerősük volt az akadémikusok között, — meglátva őket, rögtön az elnökhöz siet s vele néhány szót váltván — felszólítja őket, hogy az idegen tudósok számára reservált helyre üljenek. Szabadkozta. „Az elnök ur parancsolta nekem, — ugymond erre Morin — kérem fogadjanak szót!” S ezzel minden további teketória nélkül, gyűlés közben, bevezette őket az előadó asztal mellé. A tudósok Szily Kálmán és Kruspér István, műgyetemi tanár urak voltak, kik a keresked. miniszterium felszólítására a m. tud. akadémia által a méter-összehasonlítás megtételére küldettek ki Párisba s az ottani tudományos körök által igen sok szívesseggel és előzékenységgel fogadtattak.

* (A steiermarki országos levéltár) most rendezi Zahn J. levéltárnok, ki egykor a pozsonyi jogakadémia tanára volt. E levéltár minket magyarokat

is érdekel, mert egykor gyakori baráti, vagy ellenségeskedő viszonyban állott Magyarország Steiermarkkal.

* (*Debrecenben máj. 5-én*) teszik le az új főiskolai épület alapkövét. Az ünnepély alkalmából emlékiratot adnak ki, melynek tiszta jövedelme az építési pénztárba folyik.

* (*Balla Gergelyre*) 13 nagyobb büntény, mint álarcoskodás, váltó-hamisítás, hamis okmány-készítés, hamis esküvés, stb. derült ki és bizonyított be. Ugy látszik, hogy Balla Gergely kitünő műveltséggel bír, csak hogy azt mindig rosszra használta föl; így a hamisnak bizonyult keresztlevele Bod Péter aláírásával van ellátva. Egész biztosan lehet állítani, hogy a Wesselényi név fölvetelére a Kazinczy Gábor mellett töltött időben határozta el magát, a midőn módja volt ugy Wesselényi Miklós, valamint Bod Péter kézírásait tanulmányozni. Azután utánozta is ezeknek írásait oly pontossággal, hogy a család ellen folytatott és a letett eskü által megnyert perben a néhai hétszemélyes tábla kétségbevonhatatlan hitelűeknek nyilvánította. Bűnpörének tárgyalása már közeledik; annak idejében bővebben tudósítjuk olvasóinkat.

* (*Rejtélyes csontváz.*) A napokban férfi-csontvázat találtak Budán a Holzspach-féle kőbánya tözsomszédságában, alig másfél lábnyira a földszine alatt. E hirre egy nő, kinek férje mint munkás ugyanazon kőbányában dolgozott és tíz év előtt nyomtalanul eltűnt, azonnal kisetett és több ismertető jelről a csontvázban határozottan férjére vélt ismerhetni. Minthogy a csontváz koponyáján súlyos sérülések mutatkoztak, melyek arra engedtek következtetni, hogy az illető erőszakos halállal mult ki, törvényszéki küldöttek mentek ki és felvették a hivatalos látteleket.

* (*Orosz lép Lithvániából.*) Piotrovics lelkészét e napokban hureolták el Szibériába, mert ellene szegült azon cári parancs kihirdetésének, mely elrendelte, hogy Lithvánia katholikus egyházaiban isteni tiszteleteknél az orosz nyelv használtságok. Piotrovics fölállt a szöszékre, s elmondta, hogy meg van bízva az orosz nyelv behozatalára vonatkozó császári ukázt felolvasni céddel szemind Zylinski kerületi felügyelőtől e ergnsyeből 142 példányt és az oroszra átfordított ritualét is megkapta. Aztán így szólt: „E 142 példányból 140-t azonnal elégettem lakásomon és mindenikből csak egy példányt tartottam meg, hogy ugyanazt tegyem előttem azokkal.“ Ekkor a két példány megégette, s intette a híveket, hogy maradjanak hívek a katholika egyházhoz. Végül pedig így szólt: „A szent atyának átokkal kell sújtani az orosz kormány eljárását; de mielőtt az történnék, kimondom e szent helyen a szent atya nevében az átkot. Nyugodtan várom be sorsomat.“ Azután írásba foglalta a történeteket és megküldte Potapoff főkormányzóknak és kérte, hogy fogassa el, mi meg is történt.

* (*Pályázat.*) Egy francia magántársaság 1000 s 500 frankkal megjutalmazandó következő kérdés kidolgozására hirdet pályázatot: „Mik okai a

gyermeknek rendkívüli halandóságának éltük első évében, s mily eszközök alkalmazása által lehetne annak ellene működni?“ Határidő f. év november 1-je. A pályamunkák e cím alatt küldendők Párisba: Dr. Mayer, rue Beranger Nr. 17.

* (*Régi indus szokás.*) hogy az özvegy férje halála után megégeti magát. Közelebb Indiának Jounpore nevű falujában történt ez. A hatóságnak csak későn jutott tudomására az eset, emnélfogva megakadályozni nem tudá. Az özgyilkos nőnek rokonai 7-évi börtönre ítéltetének, mert ők beszélék rá az özvegyet az özgyilkosságra, és említett falu azon lakói, kik az esetről jelen voltak, külön-külön 3-évi börtönt kaptak, mert a drámát végig nézték a nélkül, hogy azt följelentették volna.

* (*Milyen lapra lenne még nálunk szükség?*) Olyanra, milyen Bordeauxban májustól indult meg, s melyben minden költői zsenge megjelenik illő fizetésért. E lap címe: „Concurs des Muses, universel et permanent.“ Vannak magasra törő elmék, kik a francia irodalom nagy kiterjedése dacára sem találhatnak tért működésüknek, s kénytelenek volnának lemondani a díesősről és hírnév reményéről. E titkos költőkön és költőnőknön könyörül a „Concurs des Muses.“ A lap programja szerint: hét alapítója részesül legelőbb előnyben; az üresen maradó tér fölött az előfizetők osztozkodnak. A lapra csak olyanok fizetnek elő, kik műzsájuk szülőltjeit e lap hasábjain akarják csodálni A mutatóványszám tartalma különössége miatt érdemel figyelmet. A vezér-költemény didaktikusan bölcsesleti orvosi értekezés a csecsemők táplálása fölött. A költő alexandrinusokban fejtegeti az anyatej előnyeit a tehéntej fölött, melyről egész páthosszal mondja, hogy: „Az arcot sapadttá teszi, a gyomrot megrontja.“ Vannak a mutatóványszámban ezen kívül szerelmi epedések, tavaszi dalok, ódák, balladák és epigrammák. Ily lap nálunk is fölférne ama fiatal geniek számára, kik más eszköz hiányában, jótékony célú albumokban keresnek tért működésüknek.

* (*Nagy szerencsétlenség*) történt közelebb Richmondban, hol a törvényhozó-test üléstermének padozata leszakadt, mely alkalommal 40 személy meghalt, 150 megsebesült; ezek közül a legtöbbben képviselők.

* (*Bécsi udvari rendelt 1824-ből.*) A királyi ebédre több jeles családbeli fiatal tiszt levén szokás szerint meghíva, ezek mihez tartásakép következő rendelet jelent meg: „1-ör, csinosan kell öltözve lenni: kabátban, csizmában, s nem szabad ittas állapotban a terembe lépni; 2-ör, az asztalnál nem szabad a széken hintálózni, vagy a lábukat egész hosszában kinyújtani; 3-ör, nem szabad folyvást inni, mert kik azt teszik, hamar lerészegednek; 4-er, a csontot nem szabad asztal alá vetni, az ujjakat lenyalni, vagy asztalkendőt zsebkenődéket használni; 5-ör, nem szabad oly állatmódra inni, hogy valaki ne tudjon egycsenes jární és asztal alá essék stb.“ Ha legelső családbeli tisztneknek is ily kimerítő illetanra volt akkor szükségük, milyenek lehettek a viszonyok az alsóbb osztályokban?